

Thema: Geboorteverhalen van Jezus

Lezingen: Jeremia 31: 10 - 17, Matteüs 1: 18 - 25, 2: 1 - 23

Inleiding

We hebben de kerstdagen achter ons, waarin we ongetwijfeld het meest bekende kerstevangelie gehoord hebben. Dat van Lucas. De meest beeldende en aardse versie van de geboorteverhalen. De geïllustreerde variant, zou je kunnen zeggen. De prentenboekuitgave. Over Maria en Jozef die naar Betlehem trekken en de herberg die vol is. Over de herders en de engelen, de stal en de kribbe. De kerststal-versie dus.

Meestal mixen we het kerstverhaal van Lucas met dat van Matteüs. Matteüs schrijft over de komst van wijzen uit het oosten, die het kerstkind eer komen bewijzen met hun geschenken. In de folklore staan ze gebroederlijk naast de herders van Lucas en naast de os en de ezel, die uit Jesaja zijn weggewandeld en die je in geen van de evangeliën tegenkomt.

Vandaag zal het gaan over de komst van deze wijzen en hun geschenken. Wat schenken zij een koningskind? En wat schenken wij onze kinderen?

Overweging

Lucas en Matteüs

Ik zei het al in de inleiding: het kerstverhaal van Lucas en Matteüs worden in de traditie vaak samengepakt.

Toch leggen de twee evangelisten hele verschillende accenten. Lucas laat het contrast zien tussen de grote keizer van Rome en de kleine koning van Betlehem, die arm is met de armen en als eerste door de herders, de armen van Israel, wordt begroet.

Bij Matteüs ligt dat anders: om geen enkel misverstand te laten ontstaan over de betekenis van Jezus voor de wereld, begint hij zijn evangelie met een geslachtsregister. Voor hem is Jezus van meet af aan zoon van David, zoon van Abraham. Maar zijn geboorte heeft niet alleen het heil van Israel op het oog, maar dat van de gehele wereld. Daarom betreft Matteüs de wijzen in zijn evangelie, als vertegenwoordigers van de volkeren buiten Israel.

We hebben gehoord hoe ze aankomen bij het paleis van Herodes met de vraag: 'Waar is de pasgeboren koning der joden?' Een vraag om zenuwachtig van te worden. Herodes is toch de koning?! Hij zit vastgekleefd op het fluweel van de troon. Anderen die eventueel zouden mogen denken zijn plek ooit in te nemen, laat hij ombrengen, inclusief twee van zijn eigen kinderen.

En dan staan er opeens vreemdelingen aan de poort die argeloos vragen: 'Waar is de pasgeboren koning van de Joden? Wij hebben zijn ster gezien en komen hem eer

bewijzen'. Herodes is totaal van slag. 'Niet alleen vanwege de vraag naar dat koningskind maar ook vanwege de verwijzing naar die ster: alsof de hemel het bekrachtigt!' (ds. Klaas Eldering)

Kind en ster

Een pasgeboren kind en een ster. Wat hebben die twee dingen met elkaar te maken?

Vorige week sprak ik een oude vriend van mij. Hij was een paar dagen over uit Canada, waar hij professor in de sterrenkunde is aan de Universiteit van Toronto. Een wijze uit het westen... Hij vertelde dingen over het helaal waar een gewoon mens duizelig van wordt. Over witte dwergen (stervende sterren), over dubbelsterren, exploderende zonnen, donkere materie en donkere energie. Het was adembenemend en ook tamelijk onvoorstelbaar. Bijvoorbeeld dat alle vormen van materie en energie die we min of meer kennen hooguit 5% uitmaken uit van alle mogelijke, denkbare materie en energie. Die andere 95% is nagenoeg onbekend. Zijn conclusie: 'We weten tegenwoordig vooral wat we niet weten...'

Je zou kunnen denken dat dat besef nauwelijks iets te weten en te begrijpen van de geheimen van het universum ons klein en nietig doet voelen. Zo voelde ik me inderdaad, toen ik dat allemaal hoorde. Maar de andere kant is net zo waar. Het kan ons ook met dankbaarheid en groot ontzag vervullen voor de majesteit van het leven. De Engelsen hebben daar een mooi woord voor: 'Awe'. In goed Nederlands: 'Ohh....'

Dat ontzag kun je ook voelen als je een pasgeboren kind vasthoudt. Als je kijkt naar die vingertjes, teentjes, nageltjes. Zo klein maar zo compleet. 'Ohh...'

Aan de ene kant dat uitspansel met die sterren, aan de andere kant een pasgeboren kind... 'Waar is de pasgeboren koning van de Joden? Wij hebben zijn ster gezien en komen hem eer bewijzen.'

Zo zijn de wijzen op weg, tussen het grootste en het kleinste, vervuld van ontzag.

Goud, wierook, mirre

Wat hebben ze bij zich, die wijzen, in hun bagage? Wat nemen ze mee aan geschenken voor het koningskind? Wat geef je zo'n kind?

U weet het, een geschenk verklapt altijd twee dingen: ten eerste iets over de schenker, ten tweede iets over de ontvanger.

Matteüs laat het kind Jezus drie geschenken ontvangen. Daar leiden we uit af dat er dus ook wel drie wijzen zullen zijn geweest. Maar ook dat staat nergens in het evangelie vermeld, net zo min als die os en die ezel. Het hadden ook twee wijzen kunnen zijn, of zeven, of tien.... Het maakt niet veel uit. We houden het, naar de traditie, maar op drie. Want het gaat om de intentie van de geschenken.

'Ik geef goud', zegt de eerste wijze. 'Dit is niet zomaar een kind, dit is een koningskind. Hem zal gegeven worden alle macht in hemel en op aarde. Daarom geef ik goud, want goud staat voor rijkdom, macht en aanzien.'

'Geef ik wierook', zegt de tweede. 'Wierook staat voor overgave en gebed. Want dit kind zal zijn macht alleen gebruiken in overgave aan de Eeuwige.'

'Dan geef ik mirre', zegt de derde. 'Olie die geurt naar liefde, waarmee zijn lichaam gebalsemd kan worden. Want de weg van dit koningskind zal eindigen met lijden en dood. Maar die dood zal niet het laatste zijn...'

Goud, wierook en mirre: Koningschap, goddelijkheid en menselijkheid (sterfelijkheid).

De geschenken die Jezus ontvangt van de wijzen uit het oosten, typeren de weg die hij zal gaan, van kerst in Bethlehem, via Golgotha, naar Pasen.

Wat schenken wij?

Maar nu wij. Wat zouden wij hebben meegenomen naar de kribbe? Ik ga naar de kribbe en ik neem mee...

Wat geven wij pasgeboren kinderen? Wat gunnen wij de kinderen op deze aarde, of het nu onze eigen zijn of andere? Ik heb die vraag ooit aan verschillende mensen voorgelegd.

'Vertrouwen', zei een vriend. 'Ik hoop dat onze kinderen leren dat er mensen zijn die van hen houden. Dat geeft hen vertrouwen. En wie vertrouwen ontvangt van anderen, kan dat zelf weer doorgeven.'

'Moed', zei een ander. 'Levensmoed om de wereld en jezelf te durven verkennen. We kruipen zo dikwijls bij het minste of geringste in onze schulp. Ik wens kinderen toe dat ze vrij en moedig in het leven staan.'

En een vriendin: 'Dat onze dochter beseft dat ze waardevol is in de ogen van God. En dat die ervaring haar leert om er ook voor anderen te zijn.'

Stuk voor stuk antwoorden die getuigen van geloof, hoop en liefde. Geloof in de eigen waarde en mogelijkheden van het kind. Hoop dat hij of zij leert om te zien naar anderen. En liefde als basis voor deze toekomst.

Stuk voor stuk ook antwoorden van mensen die het geluk hebben dat zij de kinderen voor wie zij zorgdragen van alle andere behoeften hebben kunnen voorzien: voedsel, gezondheidszorg, een dak boven het hoofd, onderwijs. Basisbehoeften waar ieder kind op deze wereld volgens het manifest van de Verenigde Naties recht op heeft.

Onze werkelijkheid

De werkelijkheid is anders. Dat weet u ook. Die werkelijkheid is dat er iedere minuut 5 (of meer) kinderen ter wereld sterven aan de gevolgen van ondervoeding. Dat zijn er dit uur alleen al 300. Meer dan wij hier samen... Per dag zijn dat er meer dan 7000. Dan hebben we het nog niet eens over de kinderen die sterven aan de gevolgen van oorlog.

*'Een stem is te horen in Rama,
een weeklacht,
een wenen vol bitterheden:*

*van Rachel die weent over haar kinderen,-
en weigert zich te laten troosten
over haar kinderen
omdat geen er meer is.'*

Dit is wat onze wereld op dit moment een groot deel van haar kinderen meegeeft: honger, geweld, uitbuiting door kinderarbeid, schrijnende armoede, ontwrichte gezinsverbanden en de dood voor talloze kinderen vóór hun eerste levensjaar.

Het kind Jezus in de kribbe is hun representant. Nog maar nauwelijks geboren, of al op de vlucht voor zijn leven. In hem vallen alle kinderen samen, daar en hier. Hij lijdt die ijzige kou ('hoe lijdt dit kindeke, hier in de kou') die er sinds mensenheugenis op het wereldtoneel heerst. De kou van macht die over lijken gaat.

Wat willen we onze kinderen schenken? Wat schenken we de kinderen van deze wereld? Voedsel, veiligheid, onderwijs, gezondheidszorg: ik hoop het van harte. Door onze inzet, aandacht en financiële steun.

Maar ik hoop ook dat er ook nog iets anders is. Ik hoop dat we met alle kinderen een droom kunnen delen. De droom die ons aangereikt wordt door zieners en profeten. Door dichters en denkers. Het visioen van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Het visioen van vrede wereldwijd. Zwaarden die omgesmeed worden tot ploegscharen, tanks die tuinhuisjes worden....Voedsel voor een ieder: 'koren, most en olie...' 'Rouw die verandert in vrolijkheid', zoals Jeremia schrijft.

Vasthouden aan dit visioen, in woord en daad, is het beste dat we elkaar, onze kinderen en onszelf kunnen geven dit komende jaar. Vasthouden aan wat ons aan hoop en toekomst wordt aangereikt in oude en nieuwe verhalen, in liederen. Zingen door het donker heen. Je laven aan het wonder van het leven. 'Ohh...' En weten dat je nog zoveel niet weet.

Lege handen

Ik ga naar de kribbe en ik neem mee... Misschien gaat het uiteindelijk op weg naar de kribbe niet om het aandragen van geschenken, maar om het afleggen van onze lasten. Van de beslommeringen van alledag. Van onze vermeende wijsheid. Van ons pessimisme, onze angst. Misschien moeten we bij de kribbe ons eigen goud afleggen: de last van ons bezit, dat ons zo kan absorberen. En de wierook - kan dat niet de religiestress zijn, waar we afgelopen jaar zoveel over hoorden? Al die overspannen discussies over religieuze aangelegenheden? En laten we dan ook de mirre neerleggen, beeld van eindeloze zelfverzorging en opgedrongen schoonheidsidealen.

Als we op weg gaan naar de kribbe, onder het majesteitelijk uitspannel van al de sterren, op weg naar dat kleine, kwetsbare kind, gedreven door verlangen, wetend dat er zoveel is dat we niet weten, leren we misschien dat de mooiste gave overgave is. Onze lege handen. Als we alles loslaten wat ons bindt en afleidt, kunnen we ons hart openstellen voor dit kind. En in hem voor al die andere kinderen.

Amen

Bronnen: Hein Jan van Ogtrop, *In het leerhuis van Matteüs*

De gedachte over het afleggen van goud, wierook en mirre (slot overweging) heb ik overgenomen van ds. Klaas Eldering.